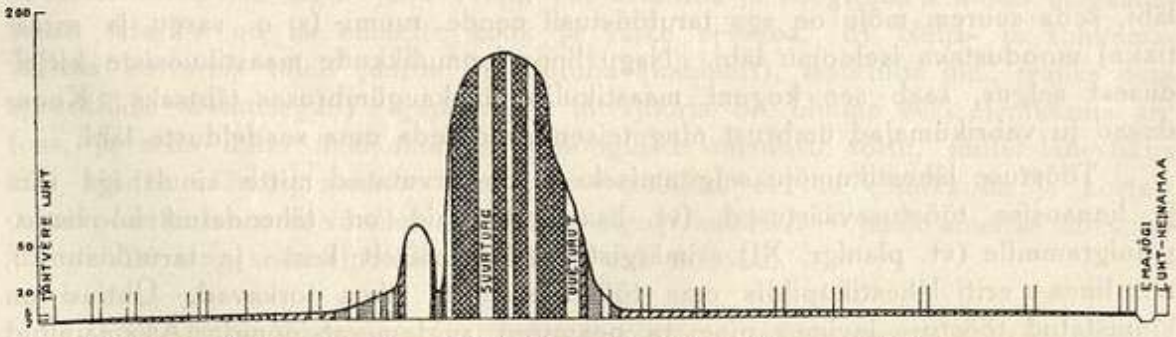
Jälle seisame linnakeskme repulsiooni hajutava jõuavalduse ees. Ta väärib kindlasti üksikasjalist eritelu, mis nimeomaselt esitaks selle — puhtkorterimaju kõrvaldava ning, nagu allpool näeme, tööonduse j. m. maju koondava — omapärase magnetipooluse olemust.

Tööndusmaju on geograafilises literatuuris juba varemalt rühmitatud äri-, ladu- ning vabrikumajuks (60). Seejuures on ärimaja mõistet sageli ülearu kitsalt, vahel aga ka liiga laiaulatuslikult mõistetud. Puht-ärimaju, s. o. „otsast otsani" ärimaju, ei leidu kuigi palju vähemais tarulinnades ja seetõttu ei annaks nende arvutamine, suhtamine ja esitamine tunnetusele kuigi palju. Ometi on äride osa linnapildis silmapaistev ja nende esitamine tarvilik. Maateadlasel, kes linna lähestikupilti tahab anda, tuleb arvestada kõik ärid, sest maja muudab kohe oma iseloomu, niipea kui tas asuvad kas või väikesed kauplused. Ses suhtes ei huvita meid, kas sel või teisel uulil elab leivategija või vürtspoodnik, — seeläbi ei muutu korteriuuli füsiognoomia —, vaid see, mil määral asub kauplusi ühel või teisel uulil. Sellega jõuamegi äri-uuli mõisteni. Ärimajaks oleme ühes teises töös (204) juba varemalt määranud maja, millel vähemalt uulifrondi alumisel korral esinevad pidevalt ärid *resp.* äriaknad, ja äri-uuliks — uuli, mis moodustub pidevalt vastpiiritud ärimajust, s. o. kus alumisel korral prevaleeruvad ärid. Seega võib ühe uuli algus, keskpaik või lõpp olla äri-uul, ülejäänud osa aga esindada siiret või kuuluda korteri- või mõnd teist laadi uulile. Üksteisega ühenduses olevad äriuulid moodustavad aga äri-uulistiku ehk ärila.

Vast-esitatud vaatekohist lähtudes on XXVI planigrammile pideva joonega märgitud üksikud äri-uulid, katkelisega aga — nende sugemed, sekka kinnistatud, kus ja missuguseis piires levib Tartu äri-uulistik. Arusaadavalt on sedamoodi määratud äri-uulistiku siseosad tüübilisemad, ääreosad aga esindavad siirdealu. Siiski ei tohi see meid heidutada, sest geograafilisil ühikuil on harva teravad piirid. Halvem on juba asjaolu, et sedamoodi määratakse vaid need alad, kus ärimajad esinevad ruumimoodustavalt, ega saavutata äristuse levimuse üldist pilti. Ometi nõuab ka viimane moment tähelepanu ja on soodsamalt kinnistatav interpolatsioonimeetodi abil. Siiski ei piisa vaid äri-ühikute levimuse plaanistusest. Tähtsam on nende mõju levimine lähestikupildis; ei ole ju näiteks suur nelja-, viieakna-äri ühte kategooriasse seatav väikese üheakna-vürtspoekesega. Seetõttu on tabavam — oletades ärimõju proportsionaalsust ta patendijärguga — anda esimese patendijärgu ärile viie ühiku ja viienda järgu ärile ühe ühiku väärtus [1]). — Vaatleme

115. joon. Äristuse levimine. NW—SE profiil. Püst-teljel patendiühikute arv *pro* ha.
Nombre de magasins par ha. Le profil NNO—SSE de Tartu.

1) Muidugi on täpsam arvestada äride vallutatud suhtelist ruumala, kuid selliste andmete puudumisel tuleb leppida olelevatega.

Tartu, lk. 283